

REGION, SVET

UOČI POČETKA PROCESA ČARLSU TEJLORU, BIVŠEM PREDSEDNIKU LIBERIJE

KAD DECA MARŠIRAJU

Marko Mrkić

Jedinice pod Tejlorovom kontrolom otimale su decu iz osvojenih sela, ne stariju od 10 – 11 godina. Ta deca - vojnici počinili su najteže masakre nad civilima u novijoj svetskoj istoriji.

Dečaci i devojčice od trinaest, četrnaest godina. Teški narkomani na lečenju. Mnogi invalidi, bez ruku ili nogu. Muče ih teške noćne more. Pušku sklope i rasklope za 30 sekundi, mačeta im je prirodni nastavak ruke. Zaboravili su porodicu, selo. Oni su ratni veterani. Činili su najozloglašenije vojne jedinice krajem dvadesetog veka. Oni su «životno delo» bivšeg predsednika Liberije Čarlsa Tejlora.

Ne samo zbog gore navedenog, hapšenje i predaja Čarlsa Mekartura Gonkaja Tejlora Specijalnom судu za ratne zločine u Sijera Leoneu danima je bila svetska vest broj jedan. Predsednik Liberije od 1997. do 2003. godine, uhapšen 29. marta ove godine u pokušaju da iz Nigerije pobegne u Kamerun, optužen je po 11 tačaka optužnice, između ostalog, za ubijanje, sakaćenje, silovanje, seksualno ropstvo, stvaranje jedinica dece - vojnika.

Uspon

Čarls Tejlor rođen je 1948. godine u Artingtonu, Liberija. Važan detalj za njegovu biografiju je da mu je otac potomak američkih doseljenika, a majka iz lokalnog plemena. Bio je nestasan klinac, izbačen je iz prestižne škole u glavnom gradu Liberije, da bi kao 24-godišnjak otišao u SAD i završio ekonomiju. Na studijama u Bostonu, osim što je nastavio sa sve ozbiljnijim «nestašlucima», politički se aktivirao. Pridružio se dijaspori u Uniji Liberijskih udruženja i vrlo brzo postao njen predsedavajući. Organizujući proteste protiv tadašnjeg predsednika Liberije, završio je prvi put u američkom zatvoru. Vrlo brzo je, uz politički pritisak, oslobođen.

Vratio se u Liberiju 1980. godine, u vreme početka građanskog rata. Na osnovu svog porekla mogao je da bira kome će se u tom sukobu prikloniti, i izabrao je «pravu » stranu. Postao je 1983. , jednostavno rečeno, zadužen za raspolaganje državnim novcem. Nije izdržao. Ukrao je, dokazano, oko milion dolara. Kada je otkriven, uspeo je da se izvuče u poslednji čas i da ode u SAD gde je i drugi put završio u zatvoru. Ovog puta je, pred samo izručenje, pobegao, vratio se u Afriku, ali sada u Libiju. Za četiri godine, prošao je kroz kampove za obuku, učestvovao u prevratima u malim afričkim zemljama, vremenom formirao svoju vojsku, i sa 500 ljudi 1989. uputio se ka Liberiji pod imenom Nacionalni patriotski front Liberije.

Front se podelio u dve jake struje, uspeli su da obore tadašnjeg predsednika, a zatim se do 1995. nastavio sukob između Tejlora i drugog lidera Fronta, Princa Džonsona. Nekako je posle godina sukoba, u kojima je ubijeno 300 hiljada ljudi a milion i po napustilo svoje domove, sklopljen mir. Došlo je i do izbora, i u avgustu 1997, Čarls Tejlor sa podrškom 75 odsto birača postaje predsednik Liberije. Liberijci su s razlogom poverovali u njegov predizborni slogan da će, ako ne postane predsednik, u zemlji ponovo nastati krupoliće.

Pad

U narednih šest godina, Liberija je tonula sve dublje, a Čarls Tejlor je postajao sve uticajniji i bogatiji. Nestalo je na hiljade ljudi za koje je makar posumnjao da su mu opozicija. Posle tri godine njegove vlasti, ponovo je počeo građanski rat. Mešao se u unutrašnje stvari većine okolnih zemalja, najdirektnije u Sijera Leone i Obalu Slonovače, u kojoj rat i danas traje. Dovodi se u vezu i sa pripadnicima Al kaide koji su 1998. digli u vazduh ambasadu SAD u Tanzaniji i Keniji. Pobunjenici u Sijera Leoneu, koje je Tejlor dobro poznavao iz vremena obuke u Libiji, oružje su plaćali dijamantima. Lično je naredio, između ostalog, i pogubljenje vođe pobunjenika kada mu više nije odgovarao. Važio je za glavnog ilegalnog trgovca zlatom i dijamantima, ali i oružjem. Njegovi računi u švajcarskim bankama teški su milijarde dolara.

A onda je dosegao vrhunac. Ideju sakaćenja i kasapljenja primenjenu u sukobu Hutua i Tutsija u Ruandi,

doveo je do «savršenstva». Jedinice pod njegovom kontrolom otimale su decu iz oslojenih sela, ne stariju od 10 – 11 godina. Obučavali su ih da rukuju vatrenim oružjem i mačetama, a zatim su ih drogirane i pijane slali u borbu. Ta deca - vojnici počinili su najteže masakre nad civilima u novijoj svetskoj istoriji.

Do 2003. Čarlu Tejloru je gotovo sve prolazilo. Tada je pritisak UN, SAD i EU za njega postao neizdrživ, optužen je za ratne zločine u Sijera Leoneu, i predao je vlast. Nigerija mu je pružila utočište, ali posle tri godine sve oštrijih zahteva, tamošnja vlast je popustila. U pokušaju bekstva, Čarls Tejlor je uhvaćen i predat sudu. Procenjuje se da je odgovoran za ubistvo, sakaćenje i silovanje više od pola miliona ljudi. Odbacio je sve tačke optužnice. Suđenje će najverovatnije biti održano u Hagu, jer se u Sijera Leoneu plaše novih sukoba sa njegovim pristalicama, kojih i dalje ima veoma mnogo. Glavni tužilac suda u Sijera Leoneu opisao je Čarlsa Tejlora kao jednog od trojice najvećih ratnih zločinaca. Kao preostalu dvojicu naveo je ratne lidere Srba u Bosni, Radovana Karadžića i Ratka Mladića.

Liberija

Liberija, zemlja zapadne Afrike, danas ima 3,3 miliona stanovnika. Glavni grad je Monrovija. Stanovništvo se deli na lokalna plemena i liberijce američkog porekla. Na toj podeli je i došlo do građanskog rata. Najpoznatiji Liberijac sigurno je fudbaler Žorž Vea, najbolji igrač Evrope 1995. godine. I njegova porodica je stradala pod režimom Čarlsa Tejlora. Vea je bio kandidat za predsednika po odlasku Tejlora, izgubio je, a predsednica Liberije sada je Elen Džonson Sirliif. U vreme Čarlsa Tejlora stradalo je više od 300 hiljada ljudi. U zemlji je bilo milion izbeglica. Liberija treba da krene ispočetka. Od deset ljudi, osam nema posao, više od polovine stanovnika nema tekuću vodu i struju, a godišnji prihod po stanovniku je ispod 100 dolara.

Nije uvek bilo tako. Oslobođeni robovi iz Amerike su početkom 19. veka počeli da se vraćaju u zemlju svojih predaka, u zapadnu Afriku, i 1847. Liberija dobija nezavisnost. To je prva nezavisna afrička republika, najstarija demokratija na crnom kontinentu. Ustav Liberije napisan je na Harvardu. Glavni grad, Monrovija, nosi ime po petom američkom predsedniku Džeјmsu Monrou. Zvanični jezik je engleski, moneta je liberijski dollar, a zastava je gotovo ista kao i američka, samo umesto 50 ima jednu veliku zvezdu u plavom polju. Više od 150 godina to je bila najnaprednija afrička država, a onda se pojavio Čarls Tejlor.